

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA O'ZINI BOSHQARISH KO'NIKMALARINING LIDERLIKKA TA'SIRI

Djumayeva Dildora Isroilovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

“Pedagogika va texnologiya” kafedrası o‘qıtuvchısı

E-mail: dzumaevad7@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5492-1985>

Annotatsiya

Mazkur maqolada kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarda o‘zini boshqarish ko‘nikmalarining liderlik sifatleri shakllanishiga ta‘siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘zini nazorat qilish, maqsad qo‘yish, emotsiyalarni boshqarish va mustaqil qaror qabul qilish kompetensiyalarining jamoada yetakchilik qilish qobiliyatiga ta‘siri o‘rganildi. Tadqiqot kvantitativ metod asosida olib borildi va natijalar o‘zini boshqarish darajasi yuqori bo‘lgan o‘quvchilarda liderlik ko‘rsatkichlari ham yuqori ekanligini ko‘rsatdi. Maqola natijalari boshlang‘ich ta‘lim jarayonida o‘zini boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlarning ahamiyatini asoslaydi.

Kalit so‘zlar: o‘zini boshqarish, liderlik, boshlang‘ich ta‘lim, o‘quvchi shaxsi, emotsional intellekt, ijtimoiy kompetensiya, pedagogik psixologiya.

Abstract

This article analyzes the influence of self-management skills on the formation of leadership qualities in primary school students. The study examined the impact of competencies such as self-control, goal setting, emotional regulation, and independent decision-making on students' ability to lead within a group. The research was conducted using a quantitative method, and the results showed that students with a higher level of self-management also demonstrated higher leadership indicators. The findings of the article substantiate the importance of pedagogical approaches aimed at developing self-management skills in the process of primary education.

Keywords: self-management, leadership, primary education, student personality, emotional intelligence, social competence, pedagogical psychology.

Аннотация

В данной статье анализируется влияние навыков самоуправления на формирование лидерских качеств у учащихся младшего школьного возраста. В исследовании изучалось влияние таких компетенций, как самоконтроль,

постановка целей, управление эмоциями и самостоятельное принятие решений, на способность учащихся проявлять лидерство в коллективе. Исследование проводилось на основе количественного метода, и результаты показали, что у учащихся с высоким уровнем самоуправления показатели лидерства также выше. Результаты статьи обосновывают важность педагогических подходов, направленных на развитие навыков самоуправления в процессе начального образования.

Ключевые слова: самоуправление, лидерство, начальное образование, личность учащегося, эмоциональный интеллект, социальная компетентность, педагогическая психология.

KIRISH.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning faqat akademik bilimlarini emas, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish ham muhim vazifa sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, kichik maktab yoshidagi bolalarda o'zini boshqarish ko'nikmalarini shakllantirish kelajakdagi liderlik sifatlarini rivojlantirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. O'zini boshqarish ko'nikmalari o'quvchining o'z xatti-harakatlarini nazorat qilishi, maqsadga yo'naltirilgan faoliyatni tashkil etishi va emotsional holatini boshqarishini anglatadi.

Psixologik va pedagogik tadqiqotlar liderlikning shakllanishida o'zini boshqarish, ijtimoiy moslashuv va kommunikativ kompetensiyalar muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Boshlang'ich sinf davri esa shaxsning ijtimoiy faolligi va liderlik salohiyati shakllanishining eng muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli ushbu tadqiqot kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda o'zini boshqarish ko'nikmalarining liderlikka ta'sirini aniqlashga qaratildi.

Tadqiqotning maqsadi — boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'zini boshqarish ko'nikmalari va liderlik sifatleri o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash hamda pedagogik tavsiyalar ishlab chiqish.

METODLAR

Tadqiqot kvantitativ yondashuv asosida tashkil etildi. Tadqiqotda 7–10 yoshdagi 120 nafar boshlang'ich sinf o'quvchilari ishtirok etdi. Ishtirokchilar tasodifiy tanlov asosida umumta'lim maktablaridan jalb qilindi.

Tadqiqot metodlari:

- Psixologik so'rovnoma;
- Kuzatuv metodi;
- O'qituvchi baholash shakllari;

- Statistik tahlil.

O‘zini boshqarish ko‘nikmalarini aniqlash uchun quyidagi indikatorlar qo‘llanildi:

1. Vaqtni boshqarish;
2. Emotsiyalarni nazorat qilish;
3. Mustaqil qaror qabul qilish;
4. Maqsad qo‘yish va unga intilish.

Liderlik sifatlarini baholashda:

- tashabbuskorlik;
- guruhni boshqarish;
- muloqotga kirishuvchanlik;
- mas’uliyatlilik mezonlari qo‘llanildi.

Ma’lumotlar Pearson korrelyatsion tahlili yordamida qayta ishlanib, statistik ahamiyatlilik darajasi $p < 0.05$ mezonida baholandi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari o‘zini boshqarish ko‘nikmalari va liderlik sifatleri o‘rtasida ijobiy bog‘liqlik mavjudligini ko‘rsatdi.

Ko‘rsatkich	r	p
Emotsiyalarni boshqarish – liderlik	0.71	<0.05
Mustaqil qaror qabul qilish – liderlik	0.68	<0.05
Maqsad qo‘yish – liderlik	0.74	<0.05
Vaqtni boshqarish – liderlik	0.63	<0.05

Natijalarga ko‘ra, maqsad qo‘yish va emotsiyalarni boshqarish liderlikning eng kuchli prediktorlari sifatida aniqlandi. Kuzatuvlar davomida o‘zini boshqarish darajasi yuqori bo‘lgan o‘quvchilar guruh ishlarida faolroq ishtirok etgani va tengdoshlari orasida ko‘proq liderlik xususiyatlarini namoyon qilgani kuzatildi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar avvalgi ilmiy tadqiqotlar bilan mos keladi. Xususan, o‘zini boshqarish kompetensiyasi yuqori bo‘lgan bolalar ijtimoiy faol, tashabbuskor va kommunikativ jihatdan faolroq bo‘lishi aniqlandi. Bu esa liderlikning shakllanishida o‘zini boshqarish muhim psixologik omil ekanligini tasdiqlaydi.

Boshlang‘ich ta’lim jarayonida o‘quvchilarga mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatlarini yaratish, jamoaviy ishlarda faol ishtirokini qo‘llab-quvvatlash hamda emotsional intellektni rivojlantiruvchi mashg‘ulotlarni tashkil etish liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Tadqiqot natijalari pedagoglar uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ta'lim jarayoniga o'zini boshqarish strategiyalarini integratsiya qilish zarurligini ko'rsatadi.

XULOSA

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda o'zini boshqarish ko'nikmalari liderlik sifatlarining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, emotsiyalarni boshqarish, maqsad qo'yish va mustaqil qaror qabul qilish kompetensiyalari liderlikni shakllantirishda muhim omillar hisoblanadi.

Boshlang'ich ta'limda o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarni joriy etish o'quvchilarning ijtimoiy faolligi va liderlik salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
2. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books.
3. Zimmerman, B. J. (2000). Self-regulatory processes and academic achievement. *Educational Psychologist*, 35(1), 13–22.
4. Northouse, P. G. (2018). *Leadership: Theory and Practice*. Sage Publications.
5. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society*. Harvard University Press.
6. Duckworth, A. (2016). *Grit: The Power of Passion and Perseverance*. Scribner.
7. Schunk, D. H., & Greene, J. A. (2017). *Handbook of Self-Regulation of Learning and Performance*. Routledge.
8. Isroilovna D. D. (2026). KICHIK MAKTAB YOSHIDA LIDERLIK SIFATLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI. *Yosh Olimlar*, 4(50), 85-88.
9. Isroilovna D. D. (2026). KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA JAMOAVIY FAOLIYAT ASOSIDA EMOTSIONAL LIDERLIKNI RIVOJLANTIRISH. *Ilm-Fan Va Innovatsiya*, 4(44), 123-126.